ROMÂNIA

AVIZ
referitor la proiectul Legii pentru modificarea şi completarea Codului penal

Analizând proiectul **Legii pentru modificarea şi completarea Codului penal**, transmis de Secretariatul General al Guvernului cu adresa nr.146 din 25 august 1999,

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul art.2 alin.1 lit.a din Legea nr.73/1993 şi art.48(2) din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Consiliului Legislativ,

Avizează favorabil proiectul de lege, cu următoarele observaţii şi propuneri :

Proiectul cuprinde modificări şi completări ale Codului penal, în general utile şi necesare. Unele reglementări şi soluţii propuse sunt însă lipsite de logica juridică specifică, prin rigoarea ei, Dreptului penal. Pentru optimizarea conţinutului normativ al proiectului supunem atenţiei următoarele observaţii şi sugestii, expuse în ordinea cronologică a punctelor cuprinse în proiect.

Prin obiectul şi cuprinsul său proiectul se înscrie potrivit art.72 alin.3 lit.f din Constituţie în categoria legilor organice.

1. La **pct.13**, referitor la reglementarea în art.29 Codul penal a instigării sau organizării infracţiunii, neurmată de executare, textul reglementează numai desistarea autorului sau împiedicarea de către acesta a producerii rezultatului, ceea ce înseamnă că desistarea sau împiedicarea de către organizator ar rămâne **fără consecinţe juridice**, ceea ce pentru specialiştii Dreptului penal ar fi greu de înţeles.

2. La **pct.17** se propune introducerea unui Titlu II[1] intitulat "Răspunderea penală a persoanei juridice". Reglementarea, inspirată dintr-o inovaţie neizbutită a legiuitorului francez, nu corespunde,

concepțional şi normativ, principiilor de bază ale răspunderii penale şi creează discrepanțe flagrante în sistemul sancționator penal. Astfel:

a) persoana juridică (sau "morală" potrivit legii penale franceze) reprezintă o entitate juridică **abstractă**, care nu dispune de voință şi acțiune proprii ci prin intermediul persoanelor fizice care o compun. Neavând voință proprie, **nu poate fi vinovată**, în sens penal, de săvârşirea unei fapte. Dacă i se atribuie, în mod forțat, o acțiune proprie şi o vinovăție proprie, ar trebui **să răspundă în nume propriu**, comportarea persoanelor fizice care au acționat în numele ei rămânând exterioară raportului juridic de drept penal. Din acest punct de vedere, alineatul 3 al art.51^1 care prevede că răspunderea penală a persoanei juridice nu o exclude pe aceea a unor reprezentanți legali ai persoanei juridice, pentru săvârşirea **aceleiaşi fapte,** este o construcție artificială, care **"legalizează" un raport juridic fictiv,** ipoteză de reglementare străină legii penale. Dacă textul ar fi exact în conținut sau faptic, s-ar ajunge la ideea de neconceput a unui **coautorat** între o persoană fizică şi o persoană juridică abstractă.

Confuzia pe care o presupune această soluție rezultată din neducerea raționamentelor până la ultima lor consecință, este expusă **in terminis** în dispozițiile contradictorii ale art.51^1 care în alin.2 se referă la răspunderea penală a persoanei juridice ori de câte ori este posibilă tragerea la răspundere penală a persoanei fizice şi ale art.51^3 care în alin.1 prevede, într-o formulare incertă, chiar absconsă, categorii de fapte care nu atrag răspunderea penală a persoanei juridice;

b) reglementarea induce în legea penală **răspunderea penală colectivă**, contrar principiilor fundamentale ale Dreptului penal, potrivit cărora aceasta este o răspundere juridică **individuală, personală şi netransmisibilă**: Alineatul 1 din art.51^1 este, în acest sens, explicit, vorbind de **adunarea generală** a acționarilor sau asociaților, de alte **organe deliberative** ale persoanei juridice care **au prevăzut, urmărit sau acceptat producerea rezultatului,** ori **au socotit fără temei că rezultatul nu se va produce**, precum şi de **organele deliberative care au aprobat săvârşirea faptei prevăzută de legea penală**, toate aceste determinări constituind elemente ale **intenției directe** sau **indirecte**, care dau conținut **vinovăției penale.** Nimeni, în prezența acestui text în legea penală pozitivă nu va putea împiedica tragerea la răspundere penală colectivă a acestor organisme, fără a fi acuzat că a săvârşit o denegare de dreptate, infracțiune introdusă în cod chiar prin acest proiect;

c) cu excepția amenzii, celelalte "pedepse" principale aplicabile persoanelor juridice "infractoare" nu au caracter penal, sunt specifice altor ramuri ale Dreptului şi nu corespund trăsăturilor specifice unei pedepse. De altfel, **suspendarea activității şi dizolvarea persoanei juridice** sunt de natura unor pedepse complementare, în sensul legii penale. Ca pedepse principale, ele sunt, în viziunea proiectului, **"pedepse" subsidiare** care pot interveni, potrivit Secțiunii IV propusă a fi introdusă în cod (pct.36) numai dacă cea imediat mai uşoară ar fi neîndestulătoare (art.63^2 şi art.63^3).

Proiectul nu poate salva nici măcar aparențele, în alin.2 al art.63^2 şi în alin.3 al art.63^3 făcând o "corespondență" între pedepsele pentru persoanele fizice şi aplicarea subsidiară a acestor noi "pedepse" principale, dezvăluind discrepanța între modurile de sancționare ale celor două categorii de persoane, fizică şi juridică, **coautori ai aceleiaşi infracțiuni**. Desigur, între a risca detențiunea pe viață şi a risca suspendarea pe termen limitat a activității sau chiar dizolvarea persoanei juridice, opțiunea nu pare greu de făcut, dar ea încalcă principiul constituțional şi de Drept penal privind **egalitatea în fața legii**.

În concluzie, credem că introducerea în Codul penal a răspunderii persoanei juridice operează, dimpotrivă, o **acoperire**, chiar o **ascundere** a răspunderii penale a unor persoane fizice pentru fapte penale, răspundere care **aparent** ar putea fi trecută în sarcina unor subiecți abstracți ai infracțiunii.

Din punct de vedere economic suspendarea activității şi dizolvarea persoanelor juridice publice pot interveni în temeiul legilor de regim privind constituirea şi funcționarea acestora neputând fi impuse, pentru orice alte motive, în baza unor raționamente străine acelor legi în general şi legi penale, în special.

Nu credem că este cazul să **demonetizăm** conceptul răspunderii penale prin astfel de inovații şi sugerăm, fără rezerve, eliminarea din **toate** proiectele a dispozițiilor referitoare la răspunderea penală a persoanei juridice. Cum o astfel de inovație juridică este deosebit de complexă şi controversată, putând avea serioase implicații, problema ar trebui reluată în cadrul lucrărilor de elaborare şi adoptare a unui nou Cod penal, după o dezbatere ştiințifică prealabilă, implicând participarea specialiştilor din diferitele domenii de activitate juridică, inclusiv a catedrelor de Drept penal din Facultățile de Drept şi a celorlalte ministere interesate.

3. La **pct.90,** se propune introducerea unui text nou, art.149^1, care defineşte înțelesul expresiei "membru de familie". Reglementarea

este lipsită de acurateţea necesară, putând da loc în practică la interpretări nu numai diferite dar şi greşite. Referirea textului la "soţul care locuieşte împreună cu făptuitorul" este insuficientă în raport cu scopul urmărit de text.

În Dreptul penal, subiectul de genul masculin îl include şi pe cel de genul feminin, dacă textul nu se referă în mod expres la un subiect de genul feminin. Prin urmare, când textul spune "se înţelege soţul", sensul exact este "se înţelege soţul sau soţia", ipoteză în care făptuitorul care ar locui împreună cu "soţul" nu are nici o calitate de membru al familiei, putând fi oricine. Prin urmare, pentru ca definiţia să fie corectă, textul ar trebui să spună "dacă locuieşte sau gospodăreşte împreună **cu soţul făptuitor**", altfel devin membri ai familiei persoanele care din orice motiv s-ar afla împreună cu soţii, chiar gospodărind împreună cu aceştia, dar făcând parte dintr-o altă familie.

4. La **pct.96** se propune, între altele, modificarea lit.f din art.176 alin.1 Cod penal privind o ipoteză de săvârşire a omorului deosebit de grav. Găsim întemeiată propunerea Ministerului de Interne ca textul să protejeze deopotrivă şi viaţa **personalului vamal** şi a **agenţilor silvici**, care îndeplinesc în uniformă atribuţii importante, uneori asemănătoare cu ale unui poliţist, jandarm sau alt militar. Cum textul are o redactare neizbutită, sugerăm următoarea formulare a textului:

"f. asupra unui magistrat, medic legist, poliţist, jandarm ori asupra unui militar, comisar al gărzii financiare, agent vamal sau agent silvic, ori membru al personalului militarizat aparţinând sistemului penitenciar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora".

5. La **pct.97**, în art.176^1 ce urmează a fi introdus, ar trebui eliminată precizarea finală "fără a se putea depăşi maximul general al pedepsei", deoarece 25 + 5 = 30, treizeci de ani fiind chiar maximul general al pedepsei închisorii la care se referă textul.

6. La **pct.106,** privind modificarea art.196 Cod penal, textul neavând trei alineate, partea introductivă a enunţului ar trebui reformulată astfel:

"106. La articolul 196, alineatele 2 şi 3 devin alineatul 2 cu următorul cuprins:".

7. La **pct.123** se propune reintroducerea în Codul penal a art.245 privind infracţiunea de trecere frauduloasă a frontierei. Nu credem că acest demers se înscrie în noua viziune europeană privind politica în domeniu, el nu concordă nici cu concepţia democratică privind dreptul fundamental al omului la mişcare, putându-se stabili

oriunde, chiar părăsindu-şi propria ţară. Acestea au fost raţiunile pentru care textul de incriminare a fost printre primele abrogate imediat după Revoluţie.

Desigur, trecerea frontierei trebuie să se facă în mod legal, în baza unor acte oficiale, dar numai absenţa acestora, când dreptul în sine există, este îndoielnic dacă trebuie să fie sancţionată penal, persoana putând fi oprită să treacă frontiera sau sancţionată cel mult contravenţional, pentru că nu posedă actele necesare legale pentru trecerea frontierei.

Credem că reglementarea este bine să rămână în legea specială (Legea nr.56/1992 privind frontiera de stat a României).

8. La **pct.125**, la infracţiunea de **denegare de dreptate** (art.261^3) ar trebui reexaminată pedeapsa care, în raport cu conţinutul şi gravitatea faptei, minimalizează principii ale statului de Drept şi nu prezintă nici o semnificaţie preventivă. În alternativă este de preferat să se renunţe la incriminare decât să se minimalizeze actul de justiţie în acest mod.

9. La **pct.138**, privind pedepsirea numai cu amendă a infracţiunii prevăzută în art.281, credem că numai această pedeapsă nu acoperă gravitatea exercitării fără drept a unei profesii sau activităţi care poate produce consecinţe grave. Poate oricine practica, plătind eventual o amendă, profesia de medic sau inginer în domeniul activităţilor nucleare? Prin urmare este necesar ca modul de pedepsire să producă şi un efect de prevenire generală a săvârşirii unor astfel de fapte.

10. La **pct.153**, proiectul propune introducerea în Codul penal a unui text nou, art.323^1, privind infracţiunea de spălare a banilor. Învederăm că infracţiunea este prevăzută în Legea nr.21/1999 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, care cuprinde un complex de norme şi măsuri de prevenire şi descoperire a unor astfel de fapte. Prin urmare, infracţiunea nu poate figura şi în Codul penal, deoarece ar fi **un paralelism de reglementare**, contrar normelor metodologice privind tehnica de elaborare a actelor normative.

În context, la art.V din proiect, se propune chiar perfecţionarea reglementării acestei infracţiuni în legea menţionată, corectându-se unele greşeli ale textului acum în vigoare. Suntem de părere că modificarea Legii nr.21/1999 trebuie făcută printr-un act normativ separat şi exclusiv cu acest obiect, nu prin legea care modifică şi completează Codul penal.

În orice caz, dispoziţiile alineatului 3 din art.V, care prevăd completarea dispoziţiilor art.323^1 alin.1, în ipoteza că textul ar fi

introdus în Codul penal, cu dispozițiile Legii speciale nr.21/1999 sunt inadecvate, neexistând probabil un precedent, potrivit căruia legea penală generală să fie completată cu dispoziții ale unei legi speciale, ipoteza inversă fiind practică obișnuită.

Prin urmare, pct.153 şi art.V urmează a fi eliminate din proiect.

11. La **art.IX**, ar trebui să se renunțe în alin.1 la **o nouă numerotare** a textelor, o dată cu republicarea, deoarece o asemenea operațiune, implicând recorelarea textelor, o nouă calificare şi încadrare juridică a faptelor aflate în curs de urmărire penală sau de judecată, va cere un timp mai lung decât cel fixat prin art.VIII pentru intrarea în vigoare a legii modificatoare dar, mai ales, pentru că amploarea intervențiilor legislative operează, în fapt, aproape publicarea unor noi Coduri penale.

Amploarea operațiunilor este dată de faptul că în prezent Codul penal are 16 articole abrogate şi 20 cu indici, iar în proiect să prevede abrogarea altor 4 articole şi introducerea altor 36 articole cu indici. Or, este evident că renumerotarea întregului cod, cu operarea celor 20 de abrogări şi 56 articole cu indici va bulversa legea penală de bază.

Suntem de părere să se lase numerotarea articolelor Codului penal cu ocazia elaborării şi adoptării unui **nou Cod penal**, inițiativă care n-ar trebui amânată pentru foarte mult timp.

12. La **pct.97**, **98**, **127**, **129**, în denumirea marginală a unor infracțiuni (art.176^1, 182^1, 263, 265) s-au folosit expresii cum sunt "**fapte** de omor", "**fapte** de violență", "**fapta** de a nu sesiza" ceea ce diferă de denumirea marginală a majorității altor infracțiuni, care se referă exclusiv la denumirea infracțiunilor: omor, pruncucidere, lovire şi altele. Credem că ar fi bine ca şi denumirile marginale ale infracțiunilor să păstreze în cod o redactare unitară.

PREŞEDINTE

Valer DORNEANU

PREŞEDINTE * CONSILIUL LEGISLATIV *

București
Nr. 921 8 sept 99